

Vitajte vo Versailles

Versailles, kedysi skvostná rezidencia francúzskych kráľov, dnes hlavné mesto departementu Selne-et-Oise so sídlom biskupa, leží asi 20 km od Paríža na piesočnatej rovine. Versailleský zámok (a príľahlý park) patrí k najkrajším, najslávnejším a historicky najvýznamnejším pozoruhodnostiam v Európe. Jeho architektúra a vnútorné riešenie, park a napokon celý dvor francúzskych kráľov vo Versailles 17. a 18. storočia poslúžili za vzor mnohým európskym (predovšetkým nemeckým) kráľovským kniežacím dvorom tých čias. Malý poľovnícky zámok, ktorý v rokoch 1631-1634 vystaval na objednávku Ľudovíta XIII. Philibert Le Roy, premenil v rokoch 1661-1710 Ľudovít XIV., "kráľ Slnko" (roi Soleil) na rezidenciu. Nasledovníci Ľudovíta XIV. nič podstatné nezmenili, ani nič podstatné nedostavali.

Vedeli ste, že: Ľudovít XIV. sa v roku 1660 oženil ako 22-ročný s rovnakou starou Máriou Teréziou Rakúskou? Manželkou Ľudovíta XV. bola Mária Leszczyńska, ktorá v čase sobáša, v roku 1725 mala 22 rokov, ženích mal sotva 15. Ľudovít XVI. si zobral v roku 1770 za manželku Máriu Antoinettu Habsburskú, ona mala 15 rokov, on bol starší, ale iba o rok, mal 16.

Približne jedno storočie (1682-1789) bol Versailles rezidenciou francúzskych kráľov. Princípy absolutistickej monarchie si vyžadovali, aby bola vysoká šľachta krajiny neustále okolo kráľa, pri dvore. Tak vzniklo vo Versailles mocenské centrum absolutistického Francúzska, v ktorom kráľ, neobťažovaný silnými miestnymi kniežatami, či neprestajne nespokojným Parížom, mohol neobmedzene vládnuť. Preto v známom okrídlenom výroku Ľudovíta XIV "L'état, c'est moi!" (Štát, to som ja!) treba vidieť výraz skutočných pomerov. Tejto ohromnej moci poskytoval zámok a park vo Versailles reprezentatívny rámec.

Už vonkajší vzhľad zámku je očarujúci. Na námestí pred zámkom (Place d'Armes) sa zbiehajú naraz tri cesty. Po obidvoch stranách prostrednej (Avenue de Paris) možno vidieť niekdajšie kráľovské koniarne. Cez mrežový portál sa dostaneme na predný Dvor ministrov, na ktorého hranici s Kráľovským dvorom stojí socha Ľudovíta XIV. na koni (z roku 1835). Tento dvor, kedysi vyhradený kráľovskej rodine, sa zužuje smerom k Mramorovému dvoru, ktorý bol do roku 1830 trochu vyvýšený a vyložený farebným mramorom. Vchod do zámku (zároveň prechod do parku) sa nachádza v Kráľovskom dvore vpravo.

Časti budovy, ktoré obklopujú Mramorový dvor v tvare U, sú najstaršie a patrili k poľovníckemu zámku Ľudovíta XIII. Tu sa nachádzajú vlastné kráľovské komnaty (1. poschodie). Okolo dvoch pozdĺžnych strán niekdajšieho poľovníckeho zámku postavil La Vau ďalší rad budov, v ktorých sú reprezentačné miestnosti (veľké apartmány, 1. poschodie) a obytné miestnosti následníkov alebo následníčok trónu (na prízemí). Mansart spojil obidva tieto komplexy na širokej strane (smerom k parku) Zrkadlovou sieňou (1. poschodie) a rozšíril zámok o severné a južné krídlo. Dohotovením zámockej kaplnky a opery dostal zámok svoju dnešnú podobu. Park s nádhernou strednou časťou má dĺžku 680 m.

Rozliehajúcu sa nádheru **vo vnútri zámku**, ktorá dojíjala aj kráľovské rody, môže naplno precítiť aj dnešný návštevník. Chceme Vás teraz chytiť za ruky a viesť z jednej miestnosti do druhej a porozprávať Vám, čo všetko môžete vidieť. Dajte sa preto viesť.

Po tom, čo prejdete cez vchod a pokladňu zámku, po pravej strane pôjdete po schodoch na 1. poschodie zámku. **Od zámockej kaplnky začína prehliadka tej časti zámku, kde nemusí byť sprievodca, ale vy ho máte - držíte ho v ruke.**

La Chapelle - zámocká kaplnka:

V rokoch 1699 -1710 túto prekrásnu kaplnku dokončil Jules Mansart. Empore s vysoko vytiahnutou korintskou kolonádou je na úrovni kráľovských komnát.

Salón d'Herkule ■ Herkulov salón:

Stropná maľba: Herkulovo víťazstvo (1733-1736 - Francois Lemoyne), dve maľby od Veronesa, dary Benátskej republiky Ľudovítovi XIV. (1644): "Elizer a Rebecca" (nad kozubom), "Hostina u farizeja Simona".

Salón d'Abondance - Salón hojnosti:

Zriadený bol okolo roku 1680. Bohyňa hojnosti - to je téma stropnej maľby RA Houassa, Le Brunovho žiaka. V tejto miestnosti sa pri prijímaní návštev podávalo občerstvenie.

Salón de Vénus - Venušin salón:

Ako v salóne Diany, aj tu sa zachoval štýl 70. rokov v "prísnej a chladnej" mramorovej dekorácii. Pôvodne poznamenal všetkých sedem "Granda Appartements" a zodpovedal počiatočnému úsiliu Ľudovíta XIV. po sláve, moci a svedectve pre potomstvo - vždy podľa vzoru antiky. Nielen mramorové steny a stĺpy, ale aj sochy na spôsob antických (Ľudovíta XIV. ako rímskeho cisára), aj stropné maľby sú v nasledujúcej súvislosti: Titus a Berenike, Antonius a Kleopatra, Jason a Medea, Tézus a Adriana, Európa a Jupiter, Amfitrite a Poseidon.

Salón de Diane - Salón Diany (1675-1680):

Stropný obraz, na ktorom Diana riadi lov a námornú plavbu, vytvoril Gabriel Blanchard. Bustu Ľudovíta XIV. vytvoril (r.1655) Lorenzo Bernini.

Salón de Mars - Marsov salón :

V niekdajšej sále gardy (stropné maľby sú od Audrana) visí slávny obraz "Márie Antoinetty s jej tromi deťmi" (1787 - Madame Vigée-Lebrun)

Salon de Mercure - Merkúrov salón :

V troch salónoch Apolla, Merkura a Marsa sa z vnútornej výzdoby zachovali pôvodné, už len stropné maľby s nádhernými rámcovými tvarmi z obdobia vzniku "Grands Appartements" (1670-1680). Mramor nahradilo drevo a steny potiahnuté látkou. "Granda Appartements" boli štátne miestnosti, v ktorých sa od 6.00 do 10.00 hod. zdržiaval dvor. Venovania a antické božstvá majú zasadli kráľovskú vládu Ľudovíta XIV. do rámca západoeurópskych dejín.

Salón d'Apollon - Salón Apolla:

"Apolla na slnečnom voze sprevádzajú ročné obdobia" (stropná maľba Charlesa de la Fossa, Lebrunovho žiaka) je centrálna alegorická téma alegórií, z ktorých sa odvodzuje ďalší titul Ľudovíta XIV.: "Le Roi Soleil" (Kráľ Slnko). V tejto niekdajšej korunovačnej sieni, na stenách ktorej sú rozvešané drahé gobelíny, je aj známy obraz kráľa v hermelínovom plášti (nad krbom).

Salon de la Guerre - Salón vojny :

V tomto salóne sa ponúka jedinečná perspektíva: cez Zrkadlovú sieň až po protihľý Salón mieru (obidva z toho istého obdobia) na jednej strane a cez salón Grands Appartements (štátne miestnosti) na druhej strane. Veľký oválny štukový reliéf (medzi prechodmi) od Antine Coysevoxa (1640-1720), oslavuje Ľudovíta XIV.

Galerie des Glaces - Zrkadlová sieň:

Po anexii Lotrinska získal Ľudovít XIV. Nimweským mierom (1678) aj slobodné grófstvo Burgundsko. Mocenské postavenie Francúzska v Európe tým zosilnelo. V tom istom roku sa kráľ rozhodol v jadre zámku postaviť sieň, na ktorej obidvoch koncoch vytvoril Salón vojny a Salón mieru. Alegorické výjavy mali oslavovať Ľudovíta XIV. ako vládcu vojny a mieru.

Táto známa Zrkadlová sieň je 73 m dlhá, 10 m široká a 12 m vysoká. Vznikla podľa plánov Julesa Hardouina Mansarta (1646-1708). Vnútorne vybavenie navrhol Charles Lebrun (1619-1690), riaditeľ štátnej manufaktúry na výrobu gobelínov. Ako všetky galérie v Hotels, palácoch a zámkoch, aj Zrkadlová sieň sa používala ako spojovacia miestnosť (medzi komnatami kráľa a kráľovnej), v ktorej sa prijímali dvorania pri návštevách. Len zriedka sa tu konali slávnosti. Bola pomenovaná podľa 17 oblúkovitých zrkadiel (na každom je 18, spolu 306 segmentov), ktoré ležia oproti 17 oblúkovitým oknám na strane parku. **V tejto historickej sieni bola roku 1871 vyhlásená Nemecká ríša a roku 1919 bola podpísaná Versaillská mierová zmluva.** Od júna 1980 je všetko znova vyložené reštaurovanými a imitovanými

movitosťami, figúrami a lustrami (mnohé sú zo zlato-bronzového plastického materiálu), ktoré boli pred revolúciou a počas nej odstránené alebo zničené. Maľby vo valenej klenbe Zrkadlovej siene tvoria vcelku najmonumentálnejšiu stropnú maľbu vlády Ľudovíta XIV. až po nijmegentský mier.

Salón de la Paix - Salón mieru:

V "klasickej" symetrii Versailles je tento salón (1680-1686) protiváhou salónu vojny na druhej strane Zrkadlovej siene. Stropné maľby vytvoril Lebrun, obraz Ľudovíta XIV. nad kozubom Lemoyne.

Chambre de la Reine - Spáľňa kráľovnej :

V spálni kráľovnej, ktorá bola zriadená (1671-1680) pre manželku Ľudovíta XIV., rakúsku Máriu Teréziu, sa narodilo 19 princov a princezien. Tu prijímali kráľovné aj súkromné audiencie.

Zariadenie z doby Márie Terézie je prikryté rokokovým pláštikom. Štyri cnosti kráľovnej (milosrdenstvo, štedrosť, múdrosť, vernosť) v rokoch 1656-1735 dopĺňa maľba Grisaille od Francois Bouchera (1703-1770). Mária Antoinetta k tomu pripojila (gobelínové) medailóny s vyobrazeniami cisárovnej Márie Terézie, cisára Jozefa II. a svojho manžela Ľudovíta XVI. Vľavo od postele kráľovnej stoja klenotnice. Bol to dar mesta Paríž Márii Antoinette dva roky pred revolúciou.

Salón de la Reine - Audienčná sieň (trónna sieň kráľovnej):

Z čias rakúskej Márie Terézie (nezamieňal s cisárovnou toho istého mena) sa zachovala už len stropná maľba (alegórie na umenie a vedy, 1671 - Michel Corneille). Mária Antoinetta dala roku 1785 audienčnú sieň prestavať tak, ako ju vidíme dnes. Veľký gobelínový portrét Ľudovíta XV. pochádza z roku 1770.

Grands Appartements de la Reine: Escalier de la Reine - Kráľovnine schody:

Nádherné schody s pestro sfarbeným mramorom a pozlátenými bronzovými reliéfmi na stropnom okraji a nad dverami, vedú do nádherných komnát a osobných miestností kráľovnej. V prostrednej časti na 1. poschodí vo výklenku je erb kráľa.

Salle des Gardes de la Reine - Sála kráľovninej gardy :

Stropné maľby a mramorové steny sa zachovali z čias Ľudovíta XIV. Maľby (1676-1681) sú dielom Noela Coypela (1628-1707). Prostredná osemuholníková maľba zachytáva Jupitera na striebornom voze, ťahanom dvoma orlami. Štyri maľby na klenbe predstavujú božské cnosti v antických vzoroch.

Salle du Sacre - Korunovačná sieň :

Na obraze Jacquesa Louisa Davida (1748-1825) je korunovácia Napoleona I. a cisárovny Jozefíny. Podľa tejto korunovácie bola pomenovaná miestnosť. Počas vlády Ľudovíta XIV. tu bola kaplnka.

Galleries des Batailles - Galéria bitiek:

Na 120 m dlhej a 13 m širokej galérii sú obrazy bitiek - tiahnu sa takmer po celej dĺžke južného krídla. Predstavuje 14 storočí francúzskych dejín v obrazoch. 82 búst slávnych vojvodcov lemujú steny s obrazmi a korintskými stĺpmi v strednej časti galérie

Zámocký park:

Park vo Versailles je nádherný príklad francúzskeho záhradníckeho umenia 17. storočia. Jeho architekt André le Nôtre (1613-1700), syn záhradníka kráľovských tuilérií v Paríži, tu vytvoril svoje majstrovské dielo. Podstatné znaky "francúzskych záhrad (symetria, geometricky "pristrihnutá" príroda), ktoré sa právom môžu označovať ako neprirodzené, zodpovedajú ideálu francúzskej klasiky, ktorá v podobných výtvoroch videla výraz ovládnutia prírody Človekom. Súvislosť zámku a parku (= rozšírený reprezentačný priestor kráľovskej moci) tu má svoj hlboký význam: zámok ako monument moci najvyššieho vládcu stojí nad ľuďmi pred parkom, ktorý svojou neprirodzenosťou (opanovaná príroda) poskytuje

"kráľovi Slnka" jeho obraz aj ako vládcu nad prírodou. Najvýznamnejšie a najotvorenejšie to vidno na veľkých vodných nádržiach a na "Grand Canal, kde sa voda "umelo udržiava v pokoji". "Francúzske záhrady", ktoré vytvoril Le Nôtre, boli v 18. storočí (počas vlády Ľudovíta XVI.) doplnené "anglickými záhradami" vedľa Petit Trianon.

Trianonský zámok so záhradami bol inak jediným privátnym miestom kráľa vo Versailles. V ostatnej časti parku a v zámku podliehal ako všetci príslušníci kráľovského dvora pravidlám etikety a reprezentácie.

Pri obchôdzke si všimnite:

Fontána Bassin de Neptune: Vznikla v rokoch 1679-1684 podľa návrhu Le Nôtra. Skulptúry: Neptún s trojzubcom a manželkou Amphitritou s žezlom (uprostred), Okeanos Jednorožec a Proteus s morskými zvieratami a rastlinami.

Parterres:

Pred kamennou terasou, na ktorej sú štyri bronzové sochy (Bakchus, Apolon, Antonius, Silenos) a dve krásne mramorové vázy s reliéfmi od Antoina Coysevoxa, sa rozprestierajú partrres, voľné terasy.

Parterre du Nord: kozmické sily vyžarujú 24 sôch. Sú vždy po štyri v skupinách: ročné obdobia, rozdelenie dňa, základné prvky, časti zeme, druhy temperamentov a literárnej tvorby.

Parterre d'Eau (uprostred): Dve fontány s 24 bronzovými figúrami, s alegorickým zobrazením francúzskych riek.

Parterre du Sud a Orangerie: Južná časť terasy s bohatými ornamentmi kvetov. Veľmi pekná je výzdoba Orangerie pod terasou, ktorej prostredná galéria je 155 m dlhá. Za ňou sa rozprestiera jazero, založené kráľovskou švajčiarskou gardou.

Parterre de Latone: Latona je latinský názov pre Leto, manželku Dia, ktorá na vyobrazení skupiny figúr pri nádrži uteká so svojimi deťmi Dianou a Apollom pred rozhnevanými lykienskymi roľníkmi k Diovi, Zeus trestá roľníkov a mení ich na žaby.

Allée Royale:

Kráľovská alej, označovaná aj ako "zelený koberec", spája bazény Latony a Apolla vo veľkom podlhovastom parku.

Bassin d'Apollon:

Postava Apolla na slnečnom voze (1670) je alegória na "kráľa Slnka" Ľudovíta XIV.

Kanáľ:

Po Grand Kanál a bočnom ramene Malého kanála plávali v čase vlády Ľudovíta XVI. zlaté gondoly (dar Benátskej republiky).

Grand Trianon :

Podľa plánov Julesa Hardouina dal Ľudovít XIV. postaviť malý zámok. Tu mal svoje "súkromie", kde neplatila dvorná etiketa. Každé krídlo bolo vyhradené jemu a jeho favoritke, Madame de Malntenon. Napoleon I. dal potom schátraný Grand Trianon reštaurovať. Vnútorňa výzdoba sa preto prezentuje v čiastočne v empírovom slohu.

Petit Trianon:

Bol postavený pre favoritky Ľudovíta XV. Neskôr ho Ľudovít XVI. daroval kráľovnej Márii Antoinette.

Použitá literatúra :

Cimický, J., Stárek, Z. : Pařížská zastavení. Praha : Pragoline, 2005, 214 s. ISBN: 80-86546-40-3.

Eckerlin, P. : Paříž. Praha : GeoMedia, 1997, 96 s. ISBN 3-493-62709-2.

Kolektív autorů : Paříž –Turistický průvodce + DVD. Praha : Jota, 2007,648 s. ISBN: 978-80-7217-602-1.

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Par%C3%AD%C5%BE>

Spracovala : PaedDr. Anna Sandanusová